Puolustusvaliokunta 2.6.2021

Hallituksen vuosikertomus 2020 (K 3/2021 vp)

1 Hallitusohjelman toimeenpano

Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on säilynyt jännitteisenä ja vaikeasti ennakoitavana, mikä asettaa Suomen puolustuskyvylle kasvaneita vaatimuksia. Puolustusyhteistyön kehittämistä jatkettiin erityisesti niiden kumppanimaiden ja -maaryhmien kanssa, joilla on merkittävä rooli Itämeren alueen turvallisuuden näkökulmasta tai liittyen puolustusvoimien materiaaliseen suorituskykyyn. Puolustusyhteistyötä jatkettiin EU:n jäsenenä ja Naton kumppanina. Kahden- ja monenvälistä puolustusyhteistyötä tiivistettiin erityisesti Ruotsin, Yhdysvaltojen, Norjan, Ranskan ja Ison-Britannian kanssa. Pohjoismaisessa yhteistyössä valmistauduttiin vuoden 2021 Nordefco-puheenjohtajuuteen. Sotilaallisen kriisinhallinnan osalta osallistuminen painottui ISIS:n vastaisen koalition toimintaan Irakissa, Naton Resolute Support -operaatioon Afganistanissa sekä UNIFIL-operaatioon Libanonissa.

Hallitusohjelmassa sovitun puolustusselonteon valmistelua jatkettiin. Valtioneuvosto asetti yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittävän parlamentaarisen komitean maaliskuussa 2020. Tiedustelulainsäädäntöä koskevan kokonaisvaltaisen selonteon laatiminen aloitettiin.

Merivoimien aluskaluston korvaamista koskeva Laivue 2020 -hanke eteni kohti rakentamisvaihetta, joka alkaa vuonna 2022. Laivojen käyttöönotot on suunniteltu vuosille 2026–2027. Ilmavoimien monitoimihävittäjien korvaaminen (HX-hanke) eteni lähes suunnitellussa aikataulussa koronavirusepidemiasta huolimatta. Puolustusvoimat vastaanotti hankkeen tarkennetut tarjoukset tammikuussa 2020, minkä jälkeen käytiin hankkeen toinen neuvotteluvaihe ja valmisteltiin hankkeen lopullinen tarjouspyyntö. Eduskunta hyväksyi hankkeen rahoituksen osana vuoden 2021 talousarviota. Kyberturvallisuuden kehittämisohjelman laatiminen on käynnistynyt valtioneuvoston periaatepäätöksen pohjalta.

2 Puolustusministeriön toimialan tuloksellisuus

Puolustusministeriön hallinnonalan tehtävät ja toiminnan tulokset liittyvät ennen kaikkea varautumiseen sekä yhteiskunnan toimintakykyyn poikkeusoloissa. Sen vuoksi tulosten todentaminen normaalioloissa on haastavaa. Hallinnonalan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden aikajänne on huomattavan pitkä. Hallituksen vuoksikertomuksessa on esitetty puolustusministeriön arvio kehityksen suunnasta kunkin vaikuttavuustavoitteen osalta. Viime kädessä kyse on kokonaisarvioinnista, jossa ei tarkastella pelkästään yksittäisten toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumista.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteutuminen

Tavoite	Arvosana
Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka	Hyvä
Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky	Tyydyttävä
Turvallinen yhteiskunta	Hyvä
Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen	Hyvä

Arvioinnissa käytetty asteikko: ”Erinomainen, Hyvä, Tyydyttävä, Välttävä, Tavoitteesta luovuttu/Heikko”.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

3 Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka

Vuoden 2017 puolustusselonteon (VNS 3/2017 vp – EK 23/2017 vp) toimeenpanolla turvattiin Suomen puolustuskykyä muuttuvassa turvallisuustilanteessa, luotiin edellytyksiä puolustusjärjestelmän ylläpitämiselle, toteutettiin strategisia suorituskykyhankkeita, ylläpidettiin Puolustusvoimien valmiutta, syvennettiin puolustusyhteistyötä sekä kehitettiin kansallista lainsäädäntöä ja toimeenpantiin siihen tehtyjä muutoksia.

3.1 Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky

Puolustuksen ennaltaehkäisykyky perustuu toimintaympäristöön suhteutettuun valmiuteen ja torjuntakykyyn. Puolustuskykyä arvioidaan suhteessa pitkän aikavälin tavoitetilaan ja toimintaympäristön vaatimuksiin. Vaikuttavuusarvioinnissa on otettu huomioon Suomen turvallisuusympäristön kehityksen ohella puolustusjärjestelmän sisäiset tekijät.

Kehityksen suuntaa arvioitaessa oleellisia kysymyksiä ovat poistuvien suorituskykyjen korvaaminen suunnitellusti, kyky riittävän valmiuden ylläpitoon sekä Puolustusvoimien tehtävien ja resurssien tasapaino. Pitkällä aikavälillä ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky arvioidaan tasolle tyydyttävä, koska Suomen puolustuskyvyn kannalta keskeiset strategiset suorituskykyhankkeet ovat vielä joko suunnittelu- tai toimeenpanovaiheessa ja koska Puolustusvoimien toimintaedellytyksiin liittyy joitakin epävarmuustekijöitä:

- Ennaltaehkäisevä puolustuskyky edellyttää riittävää materiaalista valmiutta kaikissa puolustushaaroissa. Meri- ja Ilmavoimien lähes samanaikaisesti poistuvien keskeisten suorituskykyjen täysimääräinen korvaaminen suunnitellussa aikataulussa on elintärkeää, ja tämän ohella myös Maavoimia tulee kehittää edelleen suunnitelmallisesti 2020-luvulla.
- Puolustusvoimilla tulee olla tehtäviin nähden oikein mitoitettu henkilöstö. Valmiuden parantaminen ja ylläpito, laadukas ja riittävä asevelvollisten koulutus, uusien suorituskykyjen rakentaminen ja ylläpito sekä laaja-alainen kansainvälinen yhteistyö vaativat taloudellisten resurssien ohella merkittävästi henkilöstövoimavaroja.
- Puolustusvoimien tehtäväkenttää ja resursseja tarkastellaan valmisteilla olevassa valtioneuvoston puolustusselonteossa.

Koronavirusepidemia rajoitti kertomusvuoden aikana toimintaa useilla Puolustusvoimien tuloksellisuuden osa-alueilla. Epidemia haittasi mm. varusmieskoulutusta, kertausharjoituksia ja vapaaehtoisia harjoituksia, suorituskykyjen rakentamista ja hankintaprojekteja, kumppanuuksien hallintaa ja niihin liittyviä sopimusvalmisteluja, sotilaallista kriisinhallintaa ja kansainvälistä yhteistyötä.

Reserviläiskoulutuksen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen määrässä ei päästy asetettuihin tavoitteisiin harjoitustoiminnan supistamisen vuoksi. Puolustusvoimat joutui perumaan laajemmat, useita joukko-osastoja ja aselajien yhteistoimintaa käsittävät harjoitukset, mikä aiheutti myös osaamisvajetta erityisesti johtajille joukkojen toiminnassa isompina kokonaisuuksina sekä aselajien välisessä yhteistoiminnassa. Varusmieskoulutuksen laadulliset tavoitteet saavutettiin pääosin. Epidemian vuoksi sovellettu harjoitustoiminta laski kuitenkin osaamistasoa, vaikka kouluttajien määrä varusmieskoulutuksessa kasvoikin siitä syystä, että sopimussotilaita kyettiin palkkaamaan aiempaa enemmän lisätalousarvioissa saadulla rahoituksella.

3.2 Turvallinen yhteiskunta

Suomalaisen yhteiskunnan varautuminen toteutetaan kokonaisturvallisuuden periaatteella, joka tarkoittaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Vuonna 2017 päivitetty yhteiskunnan turvallisuusstrategia yhtenäistää varautumisen kansallisia periaatteita ja ohjaa hallinnonalojen varautumista. Puolustushallinnolla on tehtävien edellyttämä valmius tukea suorituskyvyillään, voimavaroillaan ja osaamisellaan muita viranomaisia yhteiskunnan turvallisuusstrategian periaatteiden mukaisesti. Puolustusvoi-

milla oli virka-apuun rinnasteisia tehtäviä 625 kpl (519 kpl v. 2019), joista pääosa oli sotilasräjähteiden tunnistamis- tai raivaamistehtäviä. Näkyvin virka-apu liittyi poliisin tukemiseen, kun Uusimaa eristettiin 27.3.−15.4.2020 välisenä aikana koronaepidemian rajoittamiseksi.

3.3 Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen

Suomi edistää Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan turvallisuutta ylläpitämällä ja vahvistamalla puolustuskykyään. Puolustusyhteistyöllä kehitetään kansallista puolustuskykyä ja yhteistoimintakykyä. Vuonna 2020 puolustusyhteistyötä jatkettiin painopisteisesti Ruotsin, Norjan ja Yhdysvaltojen kanssa. Koronarajoitusten vuoksi kansainvälinen yhteistoiminta oli kuitenkin osin keskeytyksissä tai se toteutettiin sovelletusti verkossa. Myös suuri osa kansainvälisistä harjoituksista jouduttiin peruuttamaan.

Kriisinhallinnan osalta vaikuttavuustavoitteen arvioinnin kannalta keskeinen arviointikriteeri on ollut se, kuinka Puolustusvoimat on kyennyt toimeenpanemaan valtiojohdon päättämät sotilaalliset kriisinhallintaoperaatiot. Puolustusvoimat osallistui 11 kriisinhallintaoperaatioon, joiden kokonaisvahvuus oli vuoden 2020 aikana keskimäärin noin 400 sotilasta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi